

Don't waste a tragedy

Shiur# 353 | January 8th 2022

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פט עמוד א

תנו רבנן: ארבעה צריכין הכרזה, המסית, ובן סורר ומורה, וזקן ממרא, ועדים זוממין.

רש"י פרשת שופטים פרק יז פסוק יג

וכל העם ישמעו - מכאן שממתינין לו עד הרגלח וממיתין אותו ברגל.

פרשת וישב פרק לז פסוק כו

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַחֲיוֹ מִה־בְּצַע כִּי נִהְרַג אֶת־אֲחִינוֹ וְכִסִּינוּ אֶת־דַּמּוֹ:

ספורנו שם

מה בצע. מה תועלת. כי אמנם הנקמה תכוין לאחד משתים אם נשלם לעושי הרע והנה בזה כי נהרוג את אחינו נשלם רעה גם לעצמנו כי יכאב לבנו על מיתתו ועל אכזריותינו נגדו. ואם להפחיד את הנשארם שישמעו ויראו מלהזיק אותנו. הנה גם זה המין מהתועלת לא נשיג כי נעלים את מיתתו:

חתם סופר שם

מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו לכו ונמכרנו וגו' כי אחינו בשרנו הוא, פי' כי דנוהו כמוסר שמורידין ולא מעלין, ולכאורה אם ירצו למחול למוסר נ"ל אינם רשאים כדי שישמעו ויראו ולא יזידון כדאי' בזקן ממרא שאין רשאים למחול לו מהאי טעמא [סנהדרין פ"ח ע"ב]. והנה הכא טען יהודה כי מטעם שהוא אחילו בשרנו ראוי ה' למחול לו רק למען ישמעו ויראו, הא תינח אם היו יכולים לפרסם הדבר ולספר לדורות כי אלו האחים העומדים עתה בשעת מיתתו אינו אלא לפי שעה והמת נשתכח מן הלב, וא"כ מה נרויח בהריגת אחינו וכסינו את דמו ולא נוכל לספר הדבר, ע"כ לכו ונמכרנו ויהי' חי והחי אינו משתכח מן הלב לעולם ויהי' לזכר עולם.

פתחי תשובה על או"ח סי' קנו

כל ספרי המוסר מרעישים העולם על עון לה"ר, ואני מרעיש העולם להיפוך עון גדול מזה וגם הוא מצוי יותר, והוא מניעת עצמו מלדבר במקום שנצרך להציל עשוק מיד עושקו וכו' לענין ממון הוא בכלל השבת אבידה וכו' וכן בעניני שידוך והוא יודע שהוא איש רע ובליעל ורע להתחתן עמו, כולן בכלל השבת גופו וממונו.

Riddles of the Week

#1

פרשת בא פרק יג פסוק טז

וְהָיָה לְאוֹתָלַעַלְיָדָה וְלִטְוֹטְפֹתַיִן עֵינֶיךָ כִּי בְחִזְקִי יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרָיִם.

#2

פרשת בא פרק יא פסוק ב

דְּבַר־נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כְּלִי־כֶסֶף וְכָלֵי זָהָב:

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף לז עמוד ב

שור של ישראל שנגח שור של הקדש, ושל הקדש שנגח לשור של הדיוט - פטור, שנאמר: שור רעהו, ולא שור של הקדש. שור של ישראל שנגח לשור של כנעני - פטור, ושל כנעני שנגח לשור של ישראל, בין תם בין מועד - משלם נזק שלם.

#3

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כט עמוד א

האב חייב בבנו למולו, ולפדותו, וללמדו תורה, ולהשיאו אשה, וללמדו אומנות; וי"א: אף להשיטו במים

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the Questions 1 *click here*

Answers to the Questions 2 *click here*

Answers to the Questions 3 *click here*

Answers to the Questions 4 *click here*

Answers to the Questions 5 *click here*

Answers to the Questions 6 *click here*

Answers to the Questions 7 *click here*

Answers to the Questions 8 *click here*

Answers to the Questions 9 *click here*

Answers to the Questions 10 *click here*

Answers to the Questions 11 *click here*

Answers to the Questions 12 *click here*

Answers to the Questions 13 *click here*

Answers to the Questions 14 *click here*

Answers to the Questions 15 *click here*

Comments on the Shiur

Comments on the Shiur 1 *click here*

Comments on the Shiur 2 *click here*

Comments on the Shiur 3 *click here*

Comments on the Shiur 4 *click here*

Comments on the Shiur 5 *click here*

Comments on the Shiur 6 *click here*

Comments on the Shiur 7 *click here*

Comments on the Shiur 8 *click here*

Comments on the Shiur 9 *click here*

Comments on the Shiur 10 *click here*

Comments on the Shiur 11 *click here*

Comments on the Shiur 12 *click here*

Comments on the Shiur 13 *click here*

Comments on the Shiur 14 *click here*

Comments on the Shiur 15 *click here*

Comments on the Shiur 16 *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the Show

Hi Rav Dovid,

I heard you mention more than once that the Torah compares Rape to murder. As much as I would like to believe that this is the case, this is simply not true. You are well aware that the only comparison made is the attempted rape of a married woman. This would seem to be because of the bien Adam lemakom aspect of the severity of Arayos.

As troubling as is it may be to us we have to admit that the Torah slaps a mere financial penalty on the Rape of a single girl with the money going to the father in the case of a minor.

Perhaps it has to be understood in the context of the Ancient Near East or in some other fashion and it is troubling but to attempt to paint the Torah's view of Rape as progressive is only attempting to trick the uneducated.

I appreciate your attempts to beautify the Torah and make it relevant to todays generation. (Which certainly it is) but I don't think attempting to white wash the difficult parts does any good.

Really enjoy your program!

Moshe Katz

I'd like to make a correction of sorts to a statement made during the episode. During the interview with Jonathan Rosenblum, you said that "anybody that had anything to do with [Jeffrey Epstein] has been ostracized". That may be true in some cases, but in at least one instance it's demonstrably false: Throughout the late 90s and early 2000s, one Mr. Alan Dershowitz flew on the "Lolita Express" at least 11 times (per flight logs), visited Epstein's homes in New York and Palm Beach on multiple occasions and vacationed at his private island. In a 2003 magazine profile, Dershowitz was quoted as saying "I'm on my 20th book....the only person outside of my immediate family that I send drafts to is Jeffrey" and that, even if Epstein had filed for bankruptcy and lost all financial influence, "I [Dershowitz] would be as interested in him as a friend if we had hamburgers on the boardwalk in Coney Island and talked about his ideas." Later, when Epstein was first

indicted in 2007, Dershowitz was a member of his defense team and assisted him in obtaining the non-prosecution agreement that halted an FBI investigation seeking additional victims and put Epstein back on the streets by mid-2009. Finally, in 2014, one of Epstein's victims alleged that Dershowitz had witnessed other minors being abused and sexually assaulted her himself (an allegation he vehemently denies).

Even assuming he is innocent of the final charge (an assumption that is perhaps not deserved), Dershowitz was clearly a close personal friend of Epstein's for the decade immediately prior to his horrific behavior becoming exposed. The notion that he was that close to Epstein for so long but had no idea something wasn't badly amiss strains the bounds of credulity. Nevertheless, he has not been "ostracized", and can still frequently be found as a featured contributor or guest on cable news, magazines, radio shows and podcasts.

Best,

David Birnbaum

Answers to the Questions

על קושיא ראשונה) הרבינו בחיי כתב כאן שקודם מתן תורה היו כל הבריות חבירים כאחד עיי"ש וכן הוא במדרש לקח טוב כאן באריכות, (רק שקשה מרבינו בחיי עצמו עה"כ בפרשת יתרו לא תענה ברעך עד שוא עיי"ש, ועיין שם בכלי חמדה, ובספר בעי חיי מהגאון רבי יעקב שור זצ"ל אבד"ק קיטוב, ובספר אמרי צבי עמ"ס בב"ק ל"ז ע"ב מש"כ ליישב ואכ"מ) ובקול אליהו להגר"א כתב ליישב דיש מאת רעהו כוונתו ישראל מישראל חבירו, וז"ל דלא היה ביכולתם לעשות כזאת אם לא אשר מקודם יכופו את יצרם לעשות חסד איש עם רעהו ואזי עולם חסד יבנה, כי על ידי זה ויתן את חן העם בעיני מצרים עיי"ש (וכ"כ מוז"ק הישמח משה, ותפארת שלמה אבות פ"ה, ותולדות אדם כאן (אוסטרובה), ועיין ליקוטי יהודה בשם החידושי הר"ם זצ"ל), ובחת"ס בדרושים ואגדות (עמוד מ"ט) כתב ליישב כע"ז ומבאר שהיה צריך מקודם לשאול איש מעת רעהו ישראל מבלי להיות צרי עין, ועי"ז יהיה זכות להיגאל ולהרבות ממונם עיי"ש באריכות, (וע"ע בדרשות חת"ס עמוד רס"ד בדרך אחר),

ובדרשות מהר"ם חביב כאן כתב שכדי שהמצריים ישאלו לישראלים, היו צריכים מקודם שישאלו מחבריהם דאל"כ לא היו שואלים להם שנראים כעניים ולא היו מאמינים אותם ודו"ק, וכ"כ במלבי"ם כאן, ובאמרי שפר להרש"ק זצ"ל כאן, וע"ע ביכהן פאר (להגאון מבענדין זצ"ל) מש"כ בזה, ובספר דודאי ראובן פרשת בשלח (להגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל ר"י לומזה פ"ח)

ובספר ברכת שמעון (להגר"ש שניאורסון זצ"ל ר"י טשעבין) כתב בשם הגה"ק רבי שמעון זעליחוב'ער זצ"ל משגיח דיח"ל, דכ"ז המיעוט של רעהו ולא גוי הוא רק כשמדובר על כללות אנשים שאין להם הכירות זה לזה, כמו כי יגח שור איש את שור רעהו ומדובר בכל שני אנשים, וע"ז אמרין דרק ישראל הם בכלל זה וכל ישראל חברים זה לזה, למיעוטי גוי, אבל בפרטות אם יש ישראל שכן גוי שמכירו ויש לו היכרות יכול להקרא רעהו, (ועיין כע"ז ברש"ש סנהדרין י ע"א) וכן ראיתי כן בספר כרם טוביה (להגר"ר טובי' ליסצין זצ"ל ראש היכל התלמוד בת"א רבות בשנים). ובאמת יעין בשט"מ בב"ק לח שלכאורה נראה שעכו"ם בכלל רעהו ועיין באחיעזר ח"ג סימן ל"ג ובדברי יחזקאל סימן נ"א ואכ"מ להאריך.

על קושיא שניה) זהו קושיא המפורסמת בתשובות חת"ס או"ח קפ"ה ועיי"ש (והקושיא הוא בפשוטות רק להר"י טוב עם בתו' מגילה ד ע"ב ועוד מקומות ודו"ק) שמבאר באריכות שמצוות תפילין הם בעיקר משום חותם כשני חברים שיש להם חותם אהבה, אלא זכירת יציאת מצרים הוא רק כסניף כשישא את החותם, שנזכיר גם יציאת מצרים עיי"ש באריכות, ותשובות מהר"א יהודה יעלה (להגה"ק רבי יהודה אסאד זצוק"ל) יו"ד סימן רסו נראה דלא סבר כן עיי"ש, אבל בתשובות תורת חסד או"ח מ"א להגאון מלובלין זצ"ל נקט החת"ס בפשיטות, וכן פלא שראיתי בספר חתן סופר על שו"ע או"ח עמוד קט"ו בהגהת בעל מענה שמחה לנכד החת"ס שהאריך בפלפולא ודבריו הם נגד דברי החת"ס ולא זכר דברי זקנו הגה"ק זצ"ל.

ועוד יש לתרץ בפשיטות דכל גדר אף הם היו באותו הנס הוא רק לחייבם במצוות שהם לפרסומי ניסא, אבל במצוות שהם רק לזכר לא מחוייבים משום זה, (וכן מביאים זאת בשם הגר"ד סולובייציק ז"ל מבוסטון, וכן הוא בספריו הררי קדם ורשימות שיעורים, עיין בהגדת שירת הלוויים עמוד תסה שמביאו באריכות, וכ"כ כמה אחרונים עיין ספר נטעי אדם להגאון רבי דב מאיר איינשטיין ז"ל מגאוני ירושלים עמוד קכח, ועוד)

ובספר משנת ר' בנימין על משניות להגאון רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל אב"ד ווילקאמיר מגדולי ליטא (אבי האדר"ת זצ"ל) על משנה מס' מגילה אות י"ח עמוד מו כתב לתרץ באופן נפלא, דהרי בגמרא אמרין בזכות נשים צדקניות נגאלו, וקרא כתוב בהדיא כי בחזק יד, מוכח דתפילין הוא זכר רק לחזק יד - לאותן שהוצרכו לחזק יד נגד המקטרגים, א"כ לנשים ל"ה צריך הקב"ה לחזק יד, שהרי הנשים היו כדאים בזכות עצמן להיגאל, משו"ה אינן מחוייבים בתפילין, ומסיים והדברים קרובים לאמת.

ובאופן קרוב לזה ראיתי בספר ערוגת הבשם (להגר"ר מנחם בן יעקב שליט"א, גיסו של הגאון החבצלת השרון עה"ת שליט"א) שכתב (בהקדם דברי חמיו הגאון רבי עקיבא קיסטר זצ"ל בעל יקר תפארת ור"מ בישיבת יד אהרן) דהגר"ח ביאר דבילקו"ש איתא דמרע"ה אמר לפרעה אמור הרי אתם ברשותכם וכו', וביאר הגר"ח זצ"ל כי אע"פ שיצאו מהשיעבוד בפועל, מ"מ הצרכו לשחרור כדי שלא ישאר להם דין עבד, ולכך אמר משה לפרעה לומר הרי אתם ברשותכם והיינו שחרור ממש מתורת עבד עכ"ד, והנה בשפת אמת מגילה ד ע"א מתרץ שיטת הרשב"ם דאף הן היו באותן

הנס היינו שעיקר הנס בא על ידם, והתוס' הקשו דאף טפילות משמע, ומתרץ דהרשב"ם סובר דנשים לא היו בשעבוד מצרים וכדמשמע פשטות הקרא, ומה דאיתא שנתנו עבודת אנשים להנשים רק באקראי עכ"ד, ולפ"ז נראה דנשים אע"פ שלא היו בשעבוד בפועל, מ"מ חלות דין עבד היה על כל העם ואף על הנשים, וזה דאף הן היו באותו הנס היינו בנס השחרור מחלות דין עבד, אלא דהרשב"ם סובר דלא סגי במה שמשחררים מהעבדות בעצמותה, אלא דבענין שחרור מעבדות בפועל ולכך הוכרח לפרש בזכותן נעשה הנס, ונראה מדקדוק כי בחזק יד דהתפילין הוא כנגד העבדות בפועל דבזה היה צריך לחזק יד, אבל הפקעת שם עבד בזה לא צריך חזק יד ודי לנו במה שנפקע שם העבד ואפילו שהיה השיעבוד ממשיך, והלכך פטורים מהתפילין משום שהוא רק נגד עבדות בפועל עכ"ד

על הקושיא השלישית) הנה הדבר פשוט שמצוות והגדת לבנך אינה נחשבת כמצוות הבן על האב, אלא כמצווה של האב שצריך לקיימה בבנו, משא"כ מילה פדיון הבן ות"ת הנחשבת כמצוות הבן על האב ופשוט.

שמואל ווערצבערגער

וויליאמסבורג

Tefilin is learned out of Talmud Torah where women are פטור – being a part of Yetzias Mitzrayim does not make women מחוייב as evidenced by the gemara learning matza for women from the איסור חמץ.

The word רעהו could very well be לאו דוקא as is clear in the gemara Bava Kama 38a and it is for a specific reason we say it is מזיק by the halachos of דוקא.

The Mitzva of סיפור the night of pesach is not contingent upon having a son to tell the story to, as we see if one has no children he must still be מספר so it is not considered a "מס' קידושין in מצות אב על הבן".

Samuel Obstfeld

לכבוד הרב ר' דוד שליט"א

בענין רעיק על גוי

א. רבינו בחיי כותב שקודם מתן תורה היה גוי בכלל רעיק, וכן תירוץ בשפת אמת ליקוטנים שקודם מ"ת וביותר בהיו בני" בגלות שייך לקרוא לגוי רעיק, משא"כ אחר מ"ת.

ב. החידושי הרי"ם תירץ דבכדי לעורר חסדים היו בני" צריכין להשאיל זה לזה ועל ידי זה עורר חסדים בעולם שגם המצרים ישאיל להם, והכוונה של רעיק הוא ישראל זה היה הציווי לבני" שישאילו זה לזה.

ג. עוד אפ"ל ע"פ סוגיית הגמ' בב"מ קג. השאילני בטובו הוא שאלה לעולם, ופירש הרי"ף (וכן הוא דעת הרמב"ם) דהגמ' איירי דאמר השאילני בטובתך דהיינו אתה איש טוב וממילא השאילני, וזה הוא שאלה לעולם, וכתבו הפוסקים (חו"מ הל' שאלה) דאיירי דהשואל מכיר את המשאיל והוא חבר שלו, וממילא י"ל דדנו המפרשים איך שאלו בני"י ולא החזירו להמצריים, וי"ל דהיה כאן שאלה עולמית שהיה שאלה בטובו, ולכן כתוב בתורה ששאלו איש מאת רעהו, דאע"ג דלא שייך לגוי ריעות, מכל מקום נרמז בזה ששאלו דרך ריעות בכדי שלא יהא צריכין להחזיר להם.

בענין פטור של נשים על תפילין כדילף הגמ' קידושין מקרא

א. בשו"ת חתם ספר (או"ח סי' קפ"ה) כתוב דעיקר טעם התפילין אינו משום זכר ליצי"מ אלא הוא טעם דרך אגב, ועיקר הטעם הוא שיהיה אות לזכור השי"ת וממילא יזכור גם יציאת מצרים, וכתב שכן הוא גבי מצוות ציצית וקידוש ליל שבת, שאומרים זכר ליצי"מ אבל באמת אינו אלא סניף דעיקר ציצית הוא לזכור השי"ת תכלת דומה לים...,, ואצל קידוש הוא לזכור מעשה בראשית, ויצי"מ ממילא יזכור על ידי זה.

ב. תוס' (מגילה ד., פסחים קח:) אף הן היו באותו הנס הוא רק מדרבנן, ולא מצינו במצוות דאורייתא, וכתבו כמה אחרונים (שו"ת בנין ציון, שו"ת בית דוד) דרבנן תיקנו אף הן היו באותו רק במצוות דרבנן כגון בד' כוסות.

בענין המשנה בקידושין

א. כתוב בתו"ט שלכן כתוב כל מצוות הבן על האב משום שהוא חייב על הבן, אלא שקודם חייבו האב, משא"כ בזהגדת לבנך הוא חייב נפרדת על האב ואינו בכלל המצוה של סיפור של יצי"מ של כל יום, וממילא שאני המשנה דאיירי רק במצוות שהאב מחויב לעשות "עם" בנו, ולכן כל שלא עשהו חייב הבן לעשותו בעצמו כשיגדל, משא"כ והגדת לבנך הוא מצוה רק על האב ואינו מצוות בנו שהתורה שם עליו, וכתב במנח"ח (מצוה כ"א) דזה שכתוב במשנה שאם אין האב מספר חייב לספר לאחרים אינו אלא מצוה כבשאר השנה ואינו עיקר המצוה של והגדת לבנך שיש בליל פסח שזה חייב רק על האב.

ב. דעת החינוך (מצוה כ"א) שנשים ג"כ מחוייבין במצוה והגדת, וממילא לכן לא מוזכר בהמשנה ששם כתוב אנשים חייבין ונשים פטורין.

תודה רבה לייבל געלקופף

Hello my name is Sruly modes, and I would like to try to answer the weekly riddles.

1. A) According to one Shita in Tosfos this concept is only by D'rabanan's.
- B) Many Reshonim learn its only by "Persumai nisa", this is just a "Zeicher".

C) The Chasam Sofer answers the main reason for the Mitzva is Ahavas Hashem, Yitzias Mitzraim is only a side point.

D) This is not a "Zeicher" for the nes of leaving Mitzraim, rather a "Ois" that Hashem runs the world as evident B'shas Yitzias Mitzraim (see Ramban).

2. A) Rabbainu Bachya explains this Limud is only after Maten Torah, before that all nations were equal.

B) The G"RA explains the Pasuk as saying the Jews should ask among themselves, as in this way they'll find favor in the Egyptians eyes.

3. A) R' Dovid Soloveitzk explains the Mishna only lists what's a father's responsibly to accomplish for his son (see brc"s), however this is the father's own duty, the son is just the "pair of Tefillin" necessary for the Kiyum Mitzva.

B) The Ponevisher Rav explains this isn't a Mitzva for itself, rather a rule in how to be Mekayim the Chiyuv Talmud Torah, which is already listed.

א

שׁוֹת חת"ס או"ח קפ"ה, עיקר מצות תפילין היא שימת חותם אהבה, וסניף בעלמא הוא שע"י נשיאת חותם אהבה זו מביא לידי זכירת יצ"מ, ואולי יש ראשונים שלא נראים על דרך הגדרת החת"ס.

אולי י"ל באופ"א, לא מצינו חיוב נשים מטעם אף הן היו באותו נס רק באופן שעיקר המצוה מורה פרסום הנס, [ואלא שיש להעיר מלשון רש"י עה"ת כאן הרואה אותם קשורים בין העינים יזכור הנס וידבר בו, ומ"מ י"ל שהגדרת המעשה מצוה אינה מעשה של פרסום הנס], והכא יש תקנת מצוה מטעם זכר ליצ"מ אבל יש לה הגדרה עצמית.

ב

ז"ל רבינו בחיי, ומה שהזכיר לשון רעהו ורעותה יראה לי שקודם מתן תורה היו הבריות חברים כאחד אבל לאחר מתן תורה שהחזיר הקב"ה את התורה על כל אומו ולשון ולא קבלוה עד שקבלוה ישראל יצאו כל האומות מן האחוה והריעות ונשאר ה'ם הזה בעם ישראל בלבד שנקראו אחים ורעים למקום הוא שכתוב למען אחי ורעי ודרשו רבותינו ז"ל לכל אבדת אחיך ולא גוי וכן לא תשיך לאחריך ולא גוי.

ג

נראה שהגדרת כל המצוות הנמנים במצוות הבן על האב, הרי הם בעצם מצות הבן ומוטל על האב עשיית המצוה, וה"ה אחראי על מצוות הבן, משא"כ הכא ה"ה מצות האב

Hi Reb Dovid

Here are this week's riddles

1. (not sure if this question is a trick or not!!)

The gemara in kiddushin 33-35 discusses this, and it is a mitzvas גרמה שהזמן עשה bc as tosfos in erubin 96a says that night is not a time for tefillin, as well as shabbos and yom tov. the kol-bo says that the reason for this pettur is bc she is needed to help her husband and not be busy with those mitzvos. and the orchos chaim asks that it says in erubin that michal bas kushi wore tefillin, and the beis yosef answers that tosfos there says that the chachamim were moiche. Some say that Rashi's daughters also wore tefillin, this is debatable as there are a number of problems with this.

2. the s'dei chemed (klal 7 siman 13) says that the mitzvah of sipur yetzias mitzrayim is included in the mitzvah of talmud torah. he also brings the Rosh (shu"t 24:2) that no brooch is made on the mitzvah bc you are yoitze even through hirhur.

3. rabeinu bechai says that before matan torah everyone was "re'ehu" and only after did non-jews and slaves become excluded. he brings pesukim to back this up. see also what he says in parshas yisro (20:16). see also the avnei nezer (324:2) and the imrei tzvi (17) and even ha'azel (nizkei mamon 8:13, 2) and others, who all bring this down.

thank you very much for a truly informative and important show this week, truly a must listen for all of klal yisroel.

regards, shloimy berlin

Hi,

Some answers to this week's riddles:

1) The Chasam Sofer (Orach Chaim 185) asks this question, and answers that while the pasuk may mention yetzias mitzrayim in relation to Tefillin, that is not the primary

reason we wear them. The primary reason is that which is mentioned in kerias shema: ahavas Hashem and kabalas ol malchuso. Therefore, there is no "af hem hayu be'oso hanes" that would cause women to be chayav despite Tefillin being a mitzvas aseil she'hazman gerama.

חביבים עלי אמרתי להשתעשע בהם היום יום שמחתנו ותהי לי
למשיבת נפש וע"ד אשר שדר לן חורפא ואיהו חוליא מתקן לחכי
דברי תורתו ואשר נתקשה להסוברים דאף הן ה' באותו הנס סברא
דאורייתא היא לחייב נשים במ"ע שהז"ג הא אבוהן דכולהון תפילין
דילפינן כל התורה מהם לפטור מ"ע שהז"ג ותפילין גופי' כתיב בהו
סוף פרשת בא כי ביד חזקה וגו' והרי נשים ה' באותו הנס ואפ"ה
פטורי' מתפילין וא"כ ה"ה כל מ"ע שהז"ג אע"פי שהי' באותו הנס
יפטרו אלו דברי פר"מ וה"ה דקשה נמי למה לי זכור ושמור בדבור
אבל האמת יורה דרכו דתפילין אינם מטעם י"מ לחוד כי הוא מחק
אהבת אוהבי' לישא כל א' חותם אהבת חברו על עצמו וכדכתי'
שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה וכן
כתב החסיד בעל חובת הלבבות ולכן אחז"ל הקב"ה מניח תפילין
ותפילין דמרי עלמא מאי כתיב בהו אהבת ה' את ישראל והני דידן
מאי כתיב בהו אהבתינו את ה' וקבלת עול מלכותו ויחודו וכדכתי'
בפ' שמע ובפ' והי' ושם לא נזכר י"מ כלל אך הואיל וגם זה מעורר
האהבה לזכור חסדו אשר עשה עמנו בצאתנו ממצרים ע"כ לסניף
בעלמ' אמר בשעה שנכתוב אהבת ה' לנו על חותם לבנו נזכיר גם
את זה ואיננו אלא סניף והפטור מעיקר החותם לא נתחייב בסעיף
מסעיפי המצוה שהוא י"מ אע"פי שהי' באותו הנס ולא שייך לחייב
נשים שאף הם ה' באותו הנס אלא בפסח חנוכי' ופורים וגם בסוכה
לולי האזרה משום שכל עיקר המצו' לא נתקן אלא בשביל זה אבל
לא בתפילין וכן בציצית שעיקר המצוה וראיתם אותו וזכרתם את כל
מצות ה' וע"ד אגב נזכיר גם י"מ וקריע' י"ס כנ"ל ע"פי המדרש וכן
שמירת שבת עיקרו זכרון למ"ב וסעיף סעיפי' הם זכר לי"מ ואלו הי'
נשים פטורי' מן העיקר לא יתחייבו משום שהי' בני י"מ וזה פשוט:

Alternatively, perhaps this question could be precisely why the Gemara in Kiddushin (34a) learns the petur of mitzvas aseil she'hazman gerama in the case of Tefillin from Talmud Torah: because taken alone, we wouldn't know that women are patur.

ומצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות: מגלן
גמר מתפילין מה יתפילין נשים פטורות אף
כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות
ותפילין גמר לה מתלמוד תורה מה תלמוד
תורה נשים פטורות אף תפילין נשים פטורות

2) The Rabbeinu Bachya asks this question (Bo 11:2) and answers that only after Matan Torah did "re'ehu" mean only a Jew; until then, we were all "re'im".

ישראל של רד"ו שנים. ומה שהזכיר לשון רעהו ורעותה, יראה לי שקודם מתן תורה היו כל הבריות חברים כאחד אבל לאחר מתן תורה שהחזיר הקב"ה את התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שקבלוה ישראל יצאו כל האומות מן האחוה והריעות ונשאר השם הזה בעם ישראל בלבד שנקראו אחים ורעים למקום הוא שכתוב (תהלים קכ"ב:ח') למען אחי ורעי, וזהו שדרשו רז"ל (דברים כ"ב:ג') לכל אבדת אחיך, אחיך ולא גוי, וכן (שם כ"ג) לא תשיך לאחיך אחיך ולא גוי.

The Vilna Gaon asks this question (Kol Eliyahu, Bo) as well, and answers that in fact the "re'ehu" here is talking about a fellow Jew, not a Mitzri, and the Jews were borrowing from one another.

בו) ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו
ממצרים כלי כסף וכלי זהב
ושמלית. וה' נתן את חן העם בעיני
מצרים וישאלום וגו' פירש"י כדבר משה
שאמר להם במצרים וישאלו איש מאת
רעהו עכ"ל. ויש לדקדק הלא מפורש זה
ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו
ממצרים כלי כסף וגו'. ומה חידש רש"י
ז"ל בזה, אמנם י"ל דכוונת רש"י ז"ל
כך הוא, דהנה איתא במס' ב"ק (נ"ף ל"ו ע"ב)
שור של ישראל שנגח שור של מצרי
פטור. והטעם דכתיב כי יגח שור איש
את שור רעהו ולא של מצרי. אי"כ כאן
היה קשה לרש"י ז"ל איך נאמר לעיל
(י"א ב') דבר נא באזני העם וישאלו
איש מאת רעהו וגו' היינו מהמצריים
הא קי"ל דמצרי איננו בכלל רעהו ועוד
קשה הלא שם כתיב דבר נא ופירש"י
ז"ל שם, אין נא אלא לשון בקשה למה
היה צריך לבקש לרכוש למו הון ושלל
רב. אלא ע"כ צ"ל דלא היה ביכולתם
לעשות כזאת אם לא אשר מקודם יכופו
את יצרם לעשות חסד איש עם רעהו
ואזי עולם חסד יבנה כי על ידי זה
ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים וגו'
ולפי זה קאי רעהו על ישראל ופיר
שייך בזה לשון בקשה. והשתא לפי
מיושב דברי רש"י ז"ל כאן דכתיב ובני
ישראל עשו כדבר משה שאמר להם
במצרים וישאלו איש מאת רעהו. היינו
כי בני ישראל עשו חסד זה לזה ע"י
שאלה ועי"ז וישאלו ממצרים כלי כסף
וגו' וה' נתן חן העם בעיני מצרים
וישאלום :

As a third possible answer, I'd like to suggest that the word "re'ehu" is being used in two different contexts, one literal and one figurative. In the case of the Mitzrim, Hashem was literally telling people to go to their actual Egyptian neighbors and borrow things, and in that context anyone can be a "re'ehu". However, in the cases where the Torah is trying to set forth a rule, as in the case of "ki yigach shor ish es shor re'ehu", the word re'ehu is being used in a more figurative context (they obviously don't literally need to be a friend or neighbor) and thus Chazal darshened it to exclude a gentile.

3) An answer said in the name of Rav Meshulam Dovid Soloveitchik (whose yahrzeit is coming up shortly on the 18th of Shevat) is that there is a difference between the mitzvos listed in the Gemara, the kiyum of which is fundamentally on the son but for practical reasons must be performed by the father, and v'higadita l'vincha, the kiyum of which is fundamentally on father but for practical reasons must involve the son.

Alternatively, perhaps it is not listed because, at least according to some, the mitzva applies equally to the mother as well, and the Gemara is only listing mitzvos that are specific to the father.

Best,

David Birnbaum

Below are my answers to the riddles from episode 353

1) tefillin is ki bechozek yad. Why aren't women chayev in tefilin? It would seem pashut that tefilin are linked in kiddushin לד ע"א more directly to talmud torah than to yetziat mitzrayim, that is why they are peturot. It's more of a sign of all mitzvot, as opposed to specifically yetziat mitzrayim. But, for something like the dalet kosot, which are directly related to yetziat mitzrayim, they of course are chayev in, because אף הן היו באותו הנס.

2) why are mitzrim reehu? Because this is before matan torah. After matan torah an akum stopped being reehu. Rabbeinu Bachya on this pasuk. 11:2

ומה שהזכיר לשון רעהו ורעותה, יראה לי שקודם מתן תורה היו כל הבריות חברים כאחד אבל לאחר מתן תורה שהחזיר הקב"ה את התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שקבלוה ישראל יצאו כל האומות מן האחוה והריעות ונשאר השם הזה בעם ישראל בלבד שנקראו אחים ורעים למקום הוא שכתוב (תהילים קכ"ב:ח') למען אחי ורעי, וזהו שדרשו רז"ל (דברים כ"ב:ג') לכל אבדת אחיך, אחיך ולא גוי, וכן (שם כג) לא תשיך לאחיך אחיך ולא גוי.

3) why isn't sipur yetziat mitzrayim included in the mishna. The Sefer Hachinuch (mitzva 21) writes that the מצוה of והגדת לבנך is לאו דוקא. Kiddushin only mentioned mitzvot that are uniquely father-son. This mitzva is really on anyone.

ומה שאמר הכתוב לבנך, לאו דוקא בנו, אלא אפילו עם כל בריה.

Thanks for your excellent and enjoyable podcast,

Jared Anstandig

Question #1:

1. Harerei Kedem (1:173) answers in the name of Rav Moshe Soloveitchik, zt"l that אף הן היו באותו הנס is only a מחייב in mitzvos which are mitzvos of פרסומי ניסא such as ner chanukah, megilah, and arba kosos. Since the women were involved in the neis, they have a chiyuv to publicize the neis. The mitzvah of tefillin, on the other hand, is to *remember* the neis, not to *publicize* it (the parshiyos are hidden), so אף הן היו באותו הנס is not מחייב women in the mitzvah.

2. I think you could give another answer: The pasuk also says regarding tefillin " למען תהיה תורת ה' דברי תורה constantly on your mind. Perhaps only someone to whom both reasons are applicable is חייב in the mitzvah. Since women are not chayav in Talmud Torah, they are exempt from the mitzvah.

Question #2:

The Rabbeinu Bechaya (Shemos, 11:2) answers that before Matan Torah everyone was considered " רעהו as everyone was on "equal footing." After Matan Torah, only עם ישראל is called רעהו because they are רעים למקום. The goyim lost this title because they did not want to accept the Torah.

Question #3:

1. The Braissa only enumerates mitzvos which are mitzvos of the בן – mitzvos that in principle are his obligation – only the father to help the son fulfill his obligation, these are: milah, pidyon haben, talmud torah, getting married, and learning a trade. The mitzvah of והגדת לבנך, on the other hand, is the father's mitzvah. It is his mitzvah to tell the story – only he needs someone to tell the story to. The first choice is to tell the story to his son. Indeed, if he has no son he tells it to someone else or even to himself and he is still יוצא the mitvah. Since this is the father's mitzvah, not the son's mitzvah, it is not in the Braissa.

2. The mitzvah of sipur yetziyas mitzrayim is fundamentally a mitzvah of Talmud Torah: to teach the son the drashos (we darshen the parsha of אבי אבד ארמי אבי) and halachos of pesach (relating hilchos pesach is also a קיום of the mitzvah) – see Harerei Kedem (2, pg. 215). Relating other parts of the story as well is relating the story as recorded in the Torah and Chazal – so it too is talmud torah. As such, we can say that the mitvah of sipur yetziyas mitzrayim is included in the category of "Talmud Torah" which the Braissa includes in the list of מצוות הבן על האב.

Kol Tuv,
Daniel Handwerker

רמ"א חושן משפט הלכות מאבד ממון חבירו בידיים ומוסר ומלשין סימן שפח סעיף ז

י"א דאדם המוכה מחבירו יכול לילך לקבול לפני העו"ג, אף על פי דגרם למכה היזק גדול (מרדכי הנ"ל ומהרי"ו סימן כ"ח ותשובת מימוני דנזיקין סימן ט"ו ומהר"ם מרזבורג).

ש"ך חושן משפט סימן שפח ס"ק מה

י"א דאדם המוכה כו'. כתב בד"מ וז"ל וכ"כ מהר"מ מריזבורק וכתב דאם רגיל להכות הבריות מותר לקצץ ידו ע"י עכו"ם או להפסיד ממנו או להציל בא' מאבריו עכ"ל וע"ש שהאריך בדינים אלו ואין דבריו נראין דהא אפי' מוסר גמור אסור לאבד ממנו וכ"ש זה כנ"ל עכ"ל ד"מ ולא ירדתי לסוף דעת הר"ב דז"ל מהר"מ מריזבורק מצוה לכל אדם להגיד לשופט פלוני הכה פלו', ועוד הולכים בכעסם תעשה כך שלא יוסיף עוד ואם יעליל השופט עליו ויקח כל אשר לו פטור המגיד דאל"כ אין לך אדם מציל את חברו מיד מכהו ודאי אם יכול להצילו בא' מאבריו יעשה כרב הונא דקץ ידא או שמא יותר טוב שיגיד לשופט ויפסיד ממון מלחסרו אחד מאבריו והא רפיא עכ"ל וא"כ ל"ק ממוסר דהכא להציל הוא בא וא"א להצילו אם לא שיגיד לשופט וע"י כך הוא מפסיד ממון ופשיטא דאם יכולים להציל הנמסר ע"י שיפסיד המוסר ממון דשרי ומצוה הוא ועוד דממון מוסר דוקא לאבדו ביד אסור אבל להפסיד ע"י גרמי מותר:

שולחן ערוך חושן משפט הלכות מאבד ממון חבירו בידיים ומוסר ומלשין סימן שפח סעיף יב

כל המוסר הצבור ומצערן מותר למסרו ביד עובדי כוכבים אנשים להכותו ולאסרו ולקנסו.

Rabbi Leff

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שמה סעיף א

המאבד עצמו לדעת, א אין מתעסקים עמו לכל דבר, ואין מתאבלין עליו, ואין מספידין אותו, ולא קורעין ולא חולצין, אבל עומדין עליו בשורה אומרים עליו ברכת אבלים וכל דבר שהוא כבוד לחיים.

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ב הלכה ב - ג

אבל השוכר הורג להרוג את חברו, או ששלח עבדיו והרגוהו, או שכפת חבירו והניחו לפני הארי וכיוצא בו והרגתו החיה, וכן ההורג את עצמו, כל אחד מאלו שופך דמים הוא ועון הריגה בידו וחייב מיתה לשמים ואין בהן מיתת בית דין.

ומנין שכן הוא הדין, שהרי הוא אומר שופך דם האדם באדם דמו ישפך זה ההורג בעצמו שלא על ידי שליח, את דמכם לנפשותיכם אדרוש זה ההורג עצמו, מיד כל חיה אדרשנו זה המוסר חבירו לפני חיה לטרפו, מיד האדם מיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם זה השוכר אחרים להרוג את חברו, ובפירוש נאמר בשלשתן לשון דרישה, הרי דינם מסור לשמים.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה א

וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב, שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אמרו חכמים אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו אם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף ח

הרב שאינו הולך בדרך טובה, אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם צריכים לו, אין למדין ממנו עד שיחזור למוטב.

דברי ירמיהו הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה א

וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב שנא' כי שפתי וכו' יבקשו תורה מפיהו אם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. ועיין בלח"מ ובש"ך בס"י רמ"ו ס"ק ח' הקשו דבמס' חגיגה ט"ו מחלקין אדם גדול כר' מאיר דלמד מאחר לאדם קטן ורבינו סתם ולא חילק בכך ותירצו דאי' שם ר"מ קרא מצא משמע דהוא בלבד דריש כן כדאי' במס' חולין י"א ר"מ לא אכיל בשרא עיין שם בש"ך בשם אביו וכ"כ בלח"מ.

אמנם יקשה מאוד דרבינו במורה נבוכים נראה שלמד מספרי חכמי עכו"ם ובראש ספרו שם הביא מקרא זה שמצא ר"מ לדרוש להתיר ללמוד מאחר עיין שם, ומפי אמ"ו הגאון ז"ל שמעתי דיש לחלק בין למוד מפיו של רשע ללמוד מתוך ספר ממנו, דמתוך ספר אדם גדול יש לברור הטוב מהרע אבל מפיו שחיבור עם רשע רע וגורם רעה והשחתה לאדם ודייק כן אם הרב וכו' יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו דייקא מפיהו ובגמ' מקשה ור"מ היכא למד מפומא דאחר ודפח"ח ובזה יש ליישב דעת ודרך רבינו ז"ל שידע בנפשו וקים ליה לברור האוכל מתוך פסולת מספריהם.

רדב"ז הלכות סנהדרין פרק יח הלכה ו

ואפשר לתת קצת טעם לפי שאין נפשו של אדם קניינו אלא קנין הקדוש ברוך הוא שנאמר הנפשות לי הנה.

פתחי תשובה יורה דעה סימן שמה ס"ק ב

ועי' בתשו' בשמים ראש סי' שמ"ה שכתב באחד חסר לחם וחשוף שת שהלך בפני שנים ואמר מאסתי חיי ואבד עצמו דאינו נקרא מאע"ל כל שעשה כן מריבוי צרותיו דאגות ויסורים או עוני גמור ע"ש ועיין בספר הר אבל ענף אחד עשר שפקפק עליו בה וכתב דלאו גושפנקא דהרא"ש חתים עלה ע"ש [גם בתשו' ח"ס שם כתב דמוכח מר"ח בן תרדיון פ"ק דע"א דאפי' המיצר ביותר מ"מ מאע"ל הוא ובזה נזדייף ס' בשמים ראש סי' שמ"ה עכ"ל].

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שמה סעיף א

המאבד עצמו לדעת, א אין מתעסקים עמו לכל דבר, ואין מתאבלין עליו, ואין מספידין אותו, ולא קורעין ולא חולצין, אבל עומדין עליו בשורה אומרים עליו ברכת אבלים וכל דבר שהוא כבוד לחיים.

פתחי תשובה יורה דעה סימן שמה ס"ק א

ולא קורעין עבה"ט [מ"ש אבל דעת הרמב"ן והטור שהאבלים קורעין כו' ולפ"ז ה"ה דמתאבלין עליו אלא שאין מספידין עליו עיין ב"י ועי' (בתשובת חתם סופר יו"ד סי' שכ"ו) שהראה פנים שדעת הרמב"ן הלכתא היא ודחה ראיית הלח"מ ספ"א מאבל אך להלכה למעשה מי ירים ראש נגד הסכמת הרב"י בש"ע שסתם כהרמב"ם ובשגם שהלכה כדברי המיקל באבל אמנם מ"מ אומר אני היכא דאיכא כבוד משפחה נכבדת אשר יהיה להם לבוז ולכלימה עולמית שאחד מהם קלקל מעשיו אבל אם יתיר להם המורה להתאבל אז יאמרו הבריות קמו ביה רבנן במילתא ונתבאר שלא היה לו דין מאבד עצמו אזי יכול המורה להורות לכתחלה להתאבל אפילו אם באמת נתברר לו שהיה לו כל דין מאעל"ד וראיה מסנהדרין מ"ז כו' ועוד דהעיקר כהרמב"ן ונהי דלענין אבל הלכה כדברי המיקל אבל לענין פגם משפחה אין הלכה כהמיקל בכבוד בני אברהם יצחק ויעקב עי' בא"ח סי' קל"ט ס"ג בהגה"ה עכ"ד ע"ש] ועי' בשו"ת לחמי תודה ממהר"י באסאן ז"ל סי' י"ח מ"ש בזה [ונכתב עוד בתשו' ח"ס שם דאף שמורגל דא"א קדיש אחר המאעל"ד לא ידעתי טעם הגון וכי מפני שלא עשה מעשה עמיו לא נצילהו מרדת שחת ומי לנו אינו עושה מעשה עמיו כאבשלום כו' אך נשתרבו המנהג לפי דשאר אבלים לא יניחוהו לחלוק עמהם בקדישים כי יטענו לאו כל כמיניה להאביד עצמו ולהשליך תיקון נשמתו עלינו אולי היה חי כמה שנים והיה מת בזמן אחר או במקום אחר ולפ"ז נ"ל פשוט דאם הבן מקבץ עשרה בביתו באופן שאין הפסד לאבלים יכול לומר קדיש ויאמר כל י"ב חודש דטעמא מאי א"א רק יא"ח דלא לשוויה לאביו רשע האי גברא שויה נפשיה רשיעא וניחא ליה דתהוי ליה כפרה. אך לומר קדיש בבכה"נ במקום שיש שאר אבלים אם הבנים יודעים בעצמם באמת שאביהם אע"ל אפילו אין האבלים אחרים יודעים מזה אם אומרים קדיש הרי הם גוזלים המתים הכשירים וק"ו ממ"ש המג"א סי' קנ"ב בב' אונסים כו' ואין כאן לחוש על כבוד משפחה במקום גזילת מתים האחרים. אמנם אם יש נדנוד ספק בדבר אי היה דינו כמאע"ל אי לא אפילו אם החמירו עליו בקבורתו וזלזלו ביה מ"מ לענין אמירת קדיש הדין עם בניו שיאמרו קדיש שהרי בני העיר שותפים זע"ז בענין זה ומיד כשמת אביהם זכו בחלקם והשותפים שבאו לדחותם לומר שמת אביהם באופן שהפסידו חלקם עליהם להביא ראייה וזה ברור עכ"ד ע"ש]: